

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK-111

Mahakavya - I महाकाव्य (किरातार्जुनीयम्)

(110810)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सीलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. वस्तुनिष्ठ प्रश्न दहा पैकी दहा.

10

- 1) 'किरातार्जुनीयम्' या काव्याचा कर्ता कोण?
- 2) वनेचर कोण होता?
- 3) युधिष्ठीराने कोणाच्या राज्यात गुप्तहेर पाठविला होता?
- 4) अर्जुनाला तपस्या करण्याचा उपदेश कोणी दिला?
- 5) 'भारवेरथगौरवम्' असे कोणाबद्दल म्हटले आहे?
- 6) 'किरातार्जुनीयम्' या काव्याची मूळ कथा कोणत्या आलेली आहे?
- 7) 'किरात रूप कोणी धारण केले होते?
- 8) अर्जुन कोणत्या पर्वतावर तपस्या करण्यासाठी गेला?
- 9) एकूण महाकाव्य किती आहेत?
- 10) पाच पाण्डव द्रोणसह कोणत्या वनात वास्तव्य करित होते?

2. भाषांतर करा. पुढे पैकी तीन

15

- 1) अहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् ।
वृणते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव सम्पदः ॥

- 2) क्रियासु युत्तैर्नृप । चारचक्षुषो न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः ।
अतोऽर्हसि क्षन्तुमसाधु साधु वा हित मनोहारि च दुर्लभं वचः ॥
- 3) महौजसो मानधना धनार्चिता धनुर्भूतः संयति लब्धकीर्तयः ।
नसंहतास्तस्य नभिन्नवृत्तयः प्रियाणि वाञ्छन्त्यसुभिः समीहितुम् ॥
- 4) निर्याय विद्याऽय दिनादिरम्यादिदम्बादिवार्कस्य मुखान्महर्षेः
पर्यायानं वन्हिकणावदाता दीप्तिः स्फुरत्यद्ममिवाभि पेदे ॥
- 5) जहातु नैनं कथमर्यासिद्धिः संशय्य कर्णादिषु तिष्ठते यः ।
असाधुयोगा हि जयान्तरायाः प्रमाथिनीनां विपदां पदानि ।

3. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा पाचपैकी तीन.

15

- 1) दातुं प्रदानोचित ! भूरिधाम्नीमुपागतः सिद्धिमिवास्मि विद्याम् ।
- 2) उपकारकमायतेर्भृशं प्रसवः कर्मकलस्य भूरिणः ।
- 3) अतिमूढ उदस्यते नयान्नयहीना दपरज्यते जनः ।
- 4) शिवमौपयिकं गरीयसीं फलनिष्पत्तिमदूषिताय तिम ।
- 5) न विव्यथे तस्य मनो न हि प्रियं प्रवक्तुमिच्छन्ति मृषा हितौषिणः ।

4. दीर्घोत्तरी प्रश्न दोन पैकी एक

10

- 1) महाकाव्याची व्याख्या व लक्षणे सांगून प्रस्तुत महाकाव्याला ती कशी लागू होतात ते स्पष्ट करणे.
- 2) 'भारवेरर्थगौरवम्' ही उक्ती स्पष्ट करा?

5. विवेचक परिच्छेद लिहा चार पैकी दोन.

10

- 1) वनेचर
- 2) तृतीय सर्गाचा थोडक्यात संपूर्ण लिहा.
- 3) भारवी
- 4) द्रौपदी

Seat Number

--	--	--	--	--	--	--

SNK-233

Prachin Vidnyan Va Itihas - I

(230830)

P. Pages : 2

Time Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिल वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1.

एका वाक्यात उत्तरे द्या.

10

- 1) कषिपराशर ग्रंथ कोणी लिहिला?
- 2) पृथ्वीवर पाऊस किती भागात पडतो?
- 3) कोणत्या नक्षत्रात कोणत्याराशीत पाऊस न पडल्यास दुष्काळ पडतो.
- 4) गाईच्या गोठ्याची काळजी कशी घ्यावी?
- 5) कोणत्या नक्षत्रात निश्चित स्वरूपात पाऊस पडतो.
- 6) दगार्गल म्हणजे काय?
- 7) आठ दिशांचे स्वामी कोणते आहेत?
- 8) कोणत्या झाडाचे जवळ वारूळ असल्यास गोड पाणी लागते?
- 9) झाडांकरिता कोणत्या प्रकारची भूमी हितकारक आहे?
- 10) झाडे लावतांना किती अंतर ठेवावे? त्याचे उत्तम मध्यम, कनिष्ठ परिभाषण सांगा?

2. भाषान्तर करा (अ व आ मधून प्रत्येकी एक).

10-

- अ) 1) कुर्वन्ति बालका मार्गे धूलिमिः सेतुबन्धनम्।
मयूराश्चैव नृत्यन्ति सद्यो वृष्टिर्भवेद् ध्रुवम्॥
- 2) नित्यं दशहले लक्ष्मीर्नित्यं पञ्चहले धनम्।
नित्यं तु त्रिहले भक्तं नित्यमेकहले ऋणम्॥
- आ) 1) फलनाशेकुलत्थैश्चमाषैर्मुग्दैस्तिलैर्यवैः।
शृतशीतपयः सेकः फलपुष्पभिवृद्धये॥
- 2) जलपरिहीनेदेशेदृश्यंतेनूपजानिचिन्हानि।
वीरणदूर्वामृदवश्चयत्रतस्मिन्जलंपुरुषे।।

3. असंदर्भ स्पष्टीकरण करा (अ व आ मधून प्रत्येकी एक).

10

- अ) 1) तदा वृष्टिर्भवेन्तावद् यावन्नोत्तिष्ठते हरिः।
2) सस्यवृद्धिः शकृत्पाते मूत्रे वन्या प्रजायते।
- आ) 1) सिकतासशर्कराथक्रमेणपरतोभवत्यंमः।
2) विडंगघृतपंकाक्तान्सेचयेत्क्षीरवारिण।

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या.

15

- 1) पराशरांनी वृष्टीची कोणकोणती लक्षणे सांगितली आहेत? प्रत्येक महिण्यातील वृष्टीचे लक्षण व महत्त्व स्पष्ट करा.

शेतात बीजारोपण कधी करावे? त्याच्या कोणकोणत्या विधि सांगितल्या आहेत सविस्तर लिहा?

5. टीपा लिहा कोणत्याही तीन.

15

- 1) विवाहाचे प्रकार
2) कन्येची कुलपरीक्षा
3) सप्तपदी मंत्राचे महत्त्व
4) दगार्गल म्हणजे काय? वराहमिटराचे जलप्राप्तीचे नियम सांगा?
5) वृक्षांची लागवड, वराहमिटराचे विचार.

Seat Number

-					
---	--	--	--	--	--

SNK-113
Natyasahitya - I
(120830)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. एका वाक्यात उत्तरे द्या.

10

- 1) वेणीसंहार नाटकाचा नाटककार कोण?
- 2) नाटकाचा मुळ विषय कोणता आहे?
- 3) शंभर पुत्र गमावल्याच्या दुःखामुळे माता-पिता दुर्योधनला कोणता सल्ला देतात?
- 4) लपून बसलेला दुर्योधन शोध लागल्याची सूचना कोणाकडून मिळते.
- 5) भानुमतीला स्वप्नात कोण दिसतो?
- 6) नाटकाची मध्यवर्ती कल्पना कोणत्या प्रतिज्ञेवर आधारित आहे.
- 7) सहाव्या अंकातील कोणता प्रसंग पूर्ण कवीनिर्मित आहे!
- 8) 'वेणी' या शब्दाचा अर्थ नाटकाच्या दृष्टीने लिहा.
- 9) भट्टनारायणाने नांदी कोणाला अर्पण केली आहे.
- 10) 'कृष्णद्वैपायन' हे कोणाचे नाव आहे?

2. भाषांतर करा कोणतेही तीन

15

- 1) भुयः परिभवक्लान्तिलज्जाविधुरिताननम्।
अनिःशोषितकौरव्यं न पश्यसि वृकोदरम्।।
- 2) दग्धुं विश्वं दहनकिरणैर्नोदिता द्वादशार्का
वातावाता दिशि दिशि न वा सप्तधा सप्तभिन्नाः।
छन्नं मेघैर्न गगनतलं पुष्करावर्त्तकाद्यैः
पापं पापाः कथयत कथं शौर्यराशेः वितुर्मे ।।

- 3) तातस्तव प्रणयवान् स पितुः सखा मे
शस्त्रे यथा तव गुरुः स तथा ममापि।
किं तस्य दहेनिधने कथयामि दुःखम्
जानीहि तद्गुरुशुचा मनसा त्वमेव।।
- 4) दुःशासनस्य रुधिरे पीयमाने ऽप्युदासितम्।
दुर्योधनस्य कर्तास्मि किमन्यत्प्रियमाहवे।।
- 5) पापो ऽहमप्रतिकृतानुजनाशदशी
तातस्य बाष्पपयसां तव चाम्ब हेतुः।
दुर्जातमत्र विमले भरतान्वयेऽपि
किं मां सुतक्षयकरं सुत इत्यवैषि।।

3. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा कोणतेही तीन.

15

- 1) दंशितस्यात्तशस्त्रस्य तेन ते ऽस्तु रणोत्सवः।
- 2) निपतन्ति धार्तराष्ट्राः कालवशान्मेदिनी पृष्ठे।
- 3) मुञ्चन्त्येते विकचनलिनीगर्भशय्यां द्विरेफाः।
- 4) पापं पापाः कथयत कथं शौर्यराशेः पितुर्मे।।
- 5) किं शस्त्रग्रहसमये विशस्त्र आसीत् ।।

4. 'वेणीसंहार' नाटकाच्या कथानकात मुळ कथानकापेक्षा बदल कसा केला आहे

10

किंवा / OR

दुर्योधनाचे चरित्र चित्रण करा.

5. विवेचक टिपा लिहा कोणत्याही दोन.

10

- 1) अश्वत्थामा
- 2) नाटकातील रस
- 3) भीम
- 4) वेणीसंहार नाटकाचे शीर्षक

Seat Number

-					
---	--	--	--	--	--

SNK-242 :

Vyakaran Va Bhasha Shastra - II

(240820)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरवी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. एका वाक्यात उत्तरे द्या.

10

- 1) हे उन्तस्थवर्ण आहेत?
- 2) अक्षमातृकेमध्ये किती पर्णाचा समावेश आहे?
- 3) शब्द व्यवसिताचे उदाहरण द्या?
- 4) संघात म्हणजे काय?
- 5) भाषावर्णन पध्दतीस काय म्हणतात?
- 6) तज्जितवृत्ती म्हणजे काय? उदा. द्या.
- 7) एका धातूव्यवसितेचा उदा. द्या?
- 8) उष्णवर्ण आहेत !
- 9) मूळ स्वर कोणते?
- 10) प्रत्यय मूलक वाक्य रचून एक उदाहरण द्या?

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

20

- 1) वर्नरच्या नियमाविषयी सविस्तर लिहा.
- 2) ब्रह्मघोते याविषयी सविस्तर लिहा.
- 3) भाषाशास्त्र म्हणजे काय? त्याचे विकासाचे टप्पे लिहा?
- 4) व्यवसिते म्हणजे काय? सोदाहरण स्पष्ट करा.

3. विवेचक टीपा लिहा कोणत्याही दोन 10-
- 1) रूपसर्जन प्रक्रिया आणि अन्विताभिधानवाद
 - 2) रूपविरलेषण प्रक्रिया
 - 3) संस्कृत भाषेतील वाक्य रचना
 - 4) पाणिनीय वाक्य संकल्पना
4. परिच्छेद लिहा कोणतेही दोन 10
- 1) भाषेचा विकास
 - 2) ग्रासमनचा नियम
 - 3) धातु - व्यवसिते
 - 4) मातृका
5. एका विषयावर संस्कृतात निबंध लिहा. 10
- 1) मम प्रिय नेता ।
 - 2) मम प्रिय ऋतुः ।
 - 3) संस्कृत भाषा ।

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK-232 :

Vyakaran Va Bhasha Shastra - I

(230820)

P. Pages : 1

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. सूत्रांचे स्पष्टीकरण सोदाहरण द्या कोणतेही चार 20
 - 1) तव्यत्तव्यानीयरः ।
 - 2) कालसमयवेलासु तुमुन ।
 - 3) पुवः संज्ञायाम् ।
 - 4) पञ्चमी भयंन ।
 - 5) अनेकमन्यपदार्थे ।
 - 6) चार्ये द्वद्ध ।
2. खालील शब्दांना संस्कृत पर्यायी शब्द लिहा दहा पैकी दहा 10

1) चिटणीस	2) मोहनमाळ
3) मुद्बख्खाना	4) प्याला
5) ढोल	6) किल्ला
7) हौती	8) मुजुमदार
9) चांभार	10) चादर
3. ससूत्र कृदन्त व समासाची उदाहरणे सोडवा कोणतेही चार 20

1) च + अनीय	2) अस् + शतृ
3) स्मृ + क्त्वा	4) भूतपूर्वः
5) कृष्णाश्रितः ।	6) घनश्यामः
4. टीपा लिहा कोणत्याही दोन. 10

1) राजव्यवहार कोशाची नांदी	2) कायस्थ वर्ग
3) राजव्यवहार कोशनिर्मितीचे प्रयोजन	4) राजव्यवहार कोशातील शब्दाचे वैविध्य

Seat Number

•					
---	--	--	--	--	--

SNK-112
Ved-Nirukta - I
(110820)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

10

- 1) वेदातील पहिले सूक्त कोणत्या देवतेचे आहे?
- 2) विभावरी हे कोणत्या देवतेचे विशेषण आहे?
- 3) उत्तम नेता म्हणून कोणत्या देवतेची प्रशंसा केली जाते?
- 4) 'सुशिप्र' कोणत्या देवतेला संबोधले आहे.
- 5) 'दिवे दिवे सौभगं आ सुवन्ति' याचा अर्थ काय?
- 6) व्रतचारिणः ब्राह्मणाची उपमा कोणाला दिली आहे?
- 7) सृष्टीउत्पत्तीचे वर्णन कोणत्या सूक्तात केले आहे?
- 8) नासदीय सूक्ताचा ऋषी व छंद कोणता?
- 9) वाक् देवतेला दुसऱ्या कोणत्या नावाने संबोधले आहे?
- 10) 'माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः।' या वाक्याचा अर्थ काय व कोणत्या सूक्तातील आहे.

2. भाषांतर करा चार पैकी दोन.

10

- 1) थत् ते भूमे विखनामि क्षिप्रं तदपि रोहतु।
मा ते मर्म विमृग्वरि मा ते हृदयमार्पतम्।।
- 2) अहं राष्ट्री संगमनी वसूनां चिकितुषी प्रथमा यज्ञियानां।
तां मा देवाः व्यदधुः पुरुत्राः भूरिस्थात्रां भूरि आवेशयन्ती।।
- 3) यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभि अक्षेतां मनसा रेजमाने।
यत्र अधि सूरः उदितः विभाति कस्मै देवाय हविषा विधेम।।
- 4) द्यावा चित् अस्मै पृथिवी नमेते शुष्मात् चित् अस्म पर्वताः भयत्रे।
यः सोमपाः निचितः वज्रबाहुः सः जनासः इन्द्रः।।

ब) वरीलपैकी एका ऋचेचा पदपाठ करा.

5

3. देवतांचे स्वरूप स्पष्ट करा कोणतेही तीन.

15

- 1) इंद्रदेवाचे स्वरूप व कार्य.
- 2) वरुण देवतेचे महत्त्व व स्वरूप.
- 3) अग्नि देवतेचे स्वरूप.
- 4) 'हिरण्यगर्भ' सूक्तातील सृष्टी व्यत्पती.
- 5) सविता देवता.

4. विवेचक परिच्छेद लिहा कोणतेही दोन.

10

- 1) उषा देवतेचे कन्यास्वरूप.
- 2) मण्डूक सूक्तातील विज्ञान.
- 3) वाक् सूक्ताचे महत्त्व.
- 4) पृथ्वी सूक्तातील पर्यावरणविषयक विचार.

5. इंद्राच्या पराक्रमाविषयी सविस्तर लिहा.

10

किंवा

वेदातील देवतांचे मानवीकरण कसे केले आहे स्पष्ट करा.

Seat Number

सक्ती - 004

--	--	--	--	--	--

CJ-402
Communication Research
(412)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 80

Instructions to Candidates :

सूचना :-

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. Students should note, no supplement will be provided.
पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. All questions carry equal marks.
6. Figures to right indicate full marks.

1. Distinguish between structured and unstructured Interview. 16
आखीव आणि उत्स्फूर्त मुलाखतीतील फरक सांगा.

OR

Define communication Research. Explain its elements.
संवाद संशोधनाची व्याख्या सांगून त्याचे घटक स्पष्ट करा.

2. Explain the importance of data collection techniques in Research ? 16
संशोधनात तथ्य संकलन तंत्राचे महत्त्व विषद करा.

OR

Explain the methods of communication Research ?
संवाद संशोधनाच्या पध्दती विषद करा ?

3. What is Research design ? State various components of Research design. 16
संशोधन आराखडा म्हणजे काय ? संशोधन आराखडाचे विविध घटक सांगा.

OR

Distinguish between case studies and content Analysis.
व्यक्ती अध्ययन आणि आशय विश्लेषण यातील भेद स्पष्ट करा.

4. What are the benefits of media Research ?
माध्यम संशोधनाचे फायदे कोणते ?

16

OR

State the importance of sampling methods in communication Research.
संवाद संशोधनात नमुना निवड पध्दतीचे महत्त्व विषद करा.

5. Write short notes any two.
टीपा लिहा कोणत्याही दोन.

16

- a) Observation method.
निरिक्षण पध्दती
- b) Objectivity.
वस्तुनिष्ठता
- c) Foots Note
तळटीपा
- d) Concept
संकल्पना

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK-231

Natak Va Natyashastra - I (अभिज्ञान शाकुंतलम् व मृच्छकटिकम्)
(230810)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

10

- 1) दुष्यन्ताच्या अनुसार त्याच्या घराण्याचा आधार असलेल्या दोन कोण आहेत?
- 2) अनसूयेने बकुळीच्या फुलांची माळ कुठे ठेवली होती?
- 3) राजा दुष्यन्त आपल्या ऐवजी कोणाला नगरात परत पाठवतो?
- 4) कण्वांनी सोमतीर्थावर जातांना शकुंतलेवर कोणती जबाबदारी टाकली आहे?
- 5) शकुंतला गर्भवती असल्याची वार्ता कण्वांना कशी समजते?
- 6) मृच्छकटिकम्च्या तिसऱ्या अंकाचे नांव काय आहे?
- 7) चारुदत्तासाठी पांघरण्यासाठी शाल कोणी पाठविली आहे?
- 8) 1 ल्या अंकात रदनिका समजून चारुदत्त कोणाशी बोळविते?
- 9) वसंतसेना काय देऊन संवाहकास सोडविते?
- 10) वसंतसेनेला दागिने देतांना शर्विलक तिला काय समजते?

2. खालीलपैकी चारांचे भाषांतर करा.

16

- 1) चित्रे निर्वश्य परिकल्पित सत्वयोगा
रूपोच्ययेन मनसा विधिना कृतीषु।
स्त्रीरत्नसृष्टीरपरा प्रतिभासि मा मे
धातुर्विभुत्वमनुचिन्त्य वषुः तस्याः॥
- 2) इदं किलरव्याजं सौहार्दं वपु
स्तपः क्षमं साधयितुं य इच्छति।
ध्रुवं स नीलपल पत्रधारया
शमीवती छत्तुमृषिर्ण्यवस्थति।।
- 3) अभिजनवतो भर्तुः श्लाहचे स्थिता गृहिणीपदे
विभवगुरुभिः कृत्यैस्तस्थ प्रतिक्षणमाकुला।
तनयमचिरा त्राचीवार्क प्रसूय च पावनं
मम विरहजां न त्वं वत्से शुचं गणयिष्यसि।।

- 4) एतत्तु मां दहति यद् गृहमस्मदीयं
क्षीणार्थमित्यातिथयः परिवर्जयन्ति।
संशुष्क सान्द्र मदलेखमिव भ्रमन्तः
कळात्यये मधुकराः करिणः कपोळम्॥
- 5) मदनमपि गुणैः विशेषयन्ती
रतिरिव मूर्तिमती विभाति येयम्॥
मम हृदयमनङ्गवहिनतप्तं
शृशमिव चन्दनशीतलं करोति॥
- 6) वेगं करोति तुरगस्त्वरितं प्रयानुं
प्राणप्ययात्र चरणास्तु तथा वहन्ति।
सर्वत्र यान्ति पुरुषस्थ चलाः स्वभाव.
खिन्नास्ततो हृदयमेव पुनर्विशन्ति॥

3. खालीलपैकी चार वाक्यांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

16

- 1) गुणः खल्वनुरागस्य कारणं न पुनर्बलात्कारः।
- 2) तस्मान्नरेण कुलशील समन्वितेन वेश्याः स्मशानसुमनाः इव वर्जनीयाः।
- 3) रत्नं रत्नेन संगच्छते।
- 4) न खलु दृष्टमात्रस्य तवाङ्कमारोहति।
- 5) न प्रभातरलं ज्योतिरुदेति वसुधातलात्।
- 6) दुर्लभमिदानीं मे सखीमण्डनम्।

4. महाभारतातील मूळ शकुन्तलोपाख्यात कालिदासाने केलेल्या बदलांची चर्चा करा.

10

किंवा

चारुदत्ताचे व्यक्तिचित्रण करा.

5. खालीलपैकी दोहोंवर विवेचक टीप्पा लिहा.

8

- 1) प्रवेशक.
- 2) शाकुन्तलातील निसर्ग.
- 3) विदूषक.
- 4) मृच्छकटिकातील सामाजिक परिस्थिती.
